حوكمی نوێژنەكەر
لە ئیسلامدا

وەرگێڕان و ئامادەكردنی/ حەمزە بەرزنجی

چاپی: شەشەم

١٤٣٣ كۆچی- ٢٠١٢ زایینی

﴿حَـٰفِظُواْ عَلَى ٱلصَّلَوَٰتِ وَٱلصَّلَوٰةِ ٱلۡوُسۡطَىٰ وَقُومُواْ لِلَّهِ قَـٰنِتِينَ ٢٣٨﴾ البقرة/٢٣٨

واتە: ئاگاداری نوێژەکانتان بکەن وە(بەتایبەتی) نوێژی ناوەڕاست(کە نوێژی عەسرە) وە لە نوێژدا بوەستن بۆ خوا بەگەردن کەچی واتە بێ قسەکردن.

پارێزگاری لەم نووسراوە بکەو بەدیاری بیدە بەوەی کە نەیدیوەو هەوڵی بڵاوکردنەوەو دابەش کردن و خوێندنەوەی بدە لەخێراترین کاتدا تاسوودەکەی بڵاو بکەیتەوە و بەشداربیت لەپاداشتدا.

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمدلله والصلاة والسلام على رسول الله وعلى آله وصحبه ومن والاه..وبعد:

نوێژ کۆڵەکەی ئیسلامەو دووەم پایەیە لە پایەکانی، یەکەم پەرستشە کە خوای گەورە لە قیامەتدا لەبەندە دەپرسێتەوە لەسەری، تاکە عیبادەتە کە ڕاستەوخۆو بەبێ واسیتە خوای گەورە پێغەمبەری خوای(ﷺ) بۆ بانگهێشت کردو لە ئاسماندا لەسەر خۆیو ئوممەتەکەی فەرز کرد، جیاکەرەوەی موسڵمان و بێ بڕواکانە، خوای گەورە عوزری لەسەر بەندەکانی هەڵگرتووە بەوەی دەتوانن بە پێوە ئەنجامی بدەن، ئەگەر نەیانتوانی بە دانیشتنەوەو ئەگەر هەر نەیانتوانی بە ڕاکشاویو بە ئامارژە ئەنجامی بدەن، زانایان زۆر توندن سەبارەت حوکمی ئەو کەسەی نوێژ ناکات، بە جۆرێک ئەگەر بڕوای بە واجبێتی نەبێت ئەوا بە یەکدەنگی حوکمی

کوفریـــان داوه بەسـەریدا، وه ئەگــەر بــە تەمبــەڵیو کەمتەرخــەمی ئــەنجامی نــەدات و بڵێــت بــڕوام بــە واجبێتییەکـەی هەیـە، لەمەشـدا هەنـدێکیان هـەر بـە کـافری دادەنـێن و پێیـان وایـە لـەم ئیدیعایەیـدا درۆ دەکات، چونکه ئەگـەر ڕاستی بکردایـەو بە قەناعەتـەوه بڕوای بەوه هەبوایە خوای گەوره یەکەم موحاسەبە لـە نوێژەکانی دەپرسێتەوەو ترسی ئەو ڕۆژەی هەبوایـە کـە لەبەر دەم خوادا دەوەستێنرێت ئەوا ئەنجامی ئەدا. ئیتر مانایەك نییە بۆ تەمبەڵی، ئەی بۆ کاروباری دونیای بۆ تەمبەڵی ناکاتە پاساو بۆ ئەنجام نەدانی کارەکانی؟!!

کەواتـە بـە هـەرحاڵ نوێژنەکـەر بـەر هەڕەشـەی خـوا دەکەوێت و لەسەر غەیری میللەتی ئیسلام دەمرێ.

خوای دەفەرموێت: ﴿فَخَلَفَ مِنۢ بَعۡدِهِمۡ خَلۡفٌ أَضَاعُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَٱتَّبَعُواْ ٱلشَّهَوَٰتِۖ فَسَوۡفَ يَلۡقَوۡنَ غَيًّا ٥٩﴾ مريم/٥٩

واتە: ئینجا لە پاش ئەوان کەسانێك (لە نەوەکانیان) بوونە جێنشینیان کە نوێژیان دەفەوتاند و شوێن هەواو ئارەزوو کەوتن جا ئەوانە لە داهاتوودا تووشی (سزای) گومڕاییان دەبن.

وە دەفەرموێت: ﴿كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ ۝٣٨ إِلَّآ أَصْحَـٰبَ ٱلْيَمِينِ ۝٣٩ فِى جَنَّـٰتٍ يَتَسَآءَلُونَ ۝٤٠ عَنِ ٱلْمُجْرِمِينَ ۝٤١ مَا سَلَكَكُمْ فِى سَقَرَ ۝٤٢ قَالُوا۟ لَمْ نَكُ مِنَ ٱلْمُصَلِّينَ ۝٤٣﴾ المدثر٣٨-٤٣

واتە: هەموو کەسێك بارمتەی کردەوەی خۆیەتی. مەگەر هاوەڵانی دەستی ڕاست واتە چاکەکاران. کە لە باخاتی بەهەشتدا پرسیار لە یەکتری دەکەن. لە (حاڵی) تاوان باران. هەر لە بەهەشتی یەکان وەڵام ئەداتەوە کە دیومانن و پێمان وتوون چی ئێوەی خستووەتە دۆزەخەوە. ئەوانیش وتیان: ئێمە لە نوێژ کەران نەبووین.

وەدەفەرمویت: ﴿فَإِن تَابُواْ وَأَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُاْ ٱلزَّكَوٰةَ فَإِخۡوَٰنُكُمۡ فِي ٱلدِّينِۗ وَنُفَصِّلُ ٱلۡأٓيَٰتِ لِقَوۡمٖ يَعۡلَمُونَ ۝١١﴾ التوبة/١١

واتە: ئینجا ئەگەر پەشیمان بوونەوە و نوێژیان بەجێ هێنا و زەکاتیان دا ئەوە براتانن لە ئاییندا وە ئێمە بەڵگەکان ڕوون دەکەینەوە بۆ گەلێك کەدەیزانن.

وەپێغەمبەر (ﷺ) دەفەرمویت: (بین الرجل وبین الشرك والكفر ترك الصلاة). رواه مسلم...

واتە: نێوان پیاوی موسڵمان و نێوان شیرك و کوفر وازهێنانە لەنوێژ.

وەدەفەرمویت(ﷺ): (أول مايحاسب به العبد يوم القيامة الصلاة فإن صلحت صلح له سائر عمله، وإن فسدت فسد سائر عمله). صحيح رواه الطبراني...

واتە: یەکەم کردەوەیەك کە بەندە موحاسەبەی دەکرێت لەڕۆژی دواییدا لەسەری نوێژە. ئەگەر تەواو

بوو ئەوا سەرجەم کردەوەکانی تەواو دەبێت و ئەگەر تەواو نەبوو کردەوەکانی تری تەواو نابێ.

وەدەفەرموێت(ﷺ): (أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لاإله إلا الله وان محمدا رسول الله ويقيموا الصلاة ويؤتوا الزكاة فإن فعلوا ذلك عصموا مني دماءهم وأموالهم إلا بحقها وحسابهم على الله). متفق عليه.

واتە: فەرمانم پێکراوە لەگەڵ خەڵکیدا کە بەجەنگ بێم هەتا شایەتی دەدەن کە هیچ پەرستراوێك نییە بە هەق جگە لە(الله) وەمحمد پێغەمبەری خوایەو تانوێژ دەکەن و زەکات دەدەن. ئەگەر ئەمەیان کرد خوێن و ماڵیان لەمن دەپارێزرێ تەنها بەمافی ئیسلام نەبێت وحسابی ئەوان لەلای خودایە .

وە دەفەرموێت(ﷺ): (إن حوضى لأبعد من أيلة من عدن، والذى نفسي بيده لآنيته أكثر من عدد نجوم السماء. ولهو أشد بياضا من اللبن، واحلى من العسل، والذي نفسى بيده إنى لأذود عنه كما يذود الرجل الأبل

الغريبة عن حوضه، قالوا يارسول الله أوتعرفنا؟ قال: نعم، تردون على الحوض غرا محجلين من آثار الوضوء، ليست لأحد غيركم). رواه مسلم

واتە: حەوزەکەی من فراوانترە لە دوری ئەیلە لە عەدەنەوە، سوێند بەو خوایەی نەفسی منی بەدەستە پەرداخەکانی زۆرترە لەژمارەی ئەستێرەکانی ئاسمان، وەسپی ترە لەشیر و شرینترە لە هەنگوین وەسوێند بەو خوایەی نەفسی منی بەدەستە من خەڵکی لێ دوور دەخەمەوە هەروەکو چۆن پیاو حوشتری نامۆ لەحەوزەکەی دوور دەخاتەوە. وتیان: ئەی پێغەمبەری خوا ئایا ئێمە دەناسیتەوە؟ فەرمووی: بەڵێ دێنە سەر حەوزەکە بۆ لام بەناوچەوان و لۆقی سپیەوە بەهۆی شوێنەواری دەست نوێژەکانتانەوە. ئەم سیفەتەش بۆ ئێوەنەبێ بۆ کەسی تر نیە لەئوممەتەکان.

دەسا ئەی نوێژنەکەر ئەبێ هەڵوێستت چی بێ لەو ڕۆژە نارەحەتەدا کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) لەحەوزەکەی

دوورت دەخاتەوە لەبەر نوێژ نەکردنت. چونکە شوێن کەوتوانی خۆی ئەناسیتەوەبەهۆی شوێنەواری دەست نوێژیان داو تۆش شوێنەواری دەست نوێژت نییە چونکە نوێژت نەکردووە؟! دەی باشە بەم هەموو دوورکەوتنەشتەوە دەتەوێ بچیتە بەهەشت.

وە خوای گەورە نەفرەتی لەشەیتان کردو لەڕەحمەتی خۆی دەری کردو لە ڕۆژی دوایی‌دا بە هەمیشەیی لە دۆزەخدایە چونکە خۆی بە زلزانی‌و سەجدەی بۆ ئادەم نەبرد کاتێ خوا فەرمانی پێ‌کرد:

﴿ وَإِذۡ قُلۡنَا لِلۡمَلَـٰٓئِكَةِ ٱسۡجُدُواْ لِأٓدَمَ فَسَجَدُوٓاْ إِلَّآ إِبۡلِيسَ أَبَىٰ وَٱسۡتَكۡبَرَ وَكَانَ مِنَ ٱلۡكَـٰفِرِينَ ٣٤ ﴾. البقرة/٣٤

واتە: بێنەوە بیر کاتێك وتمان بە ملائیکەتەکان سوژدە بۆ ئادەم ببەن جا(هەموو) سوژدەیان برد شەیتان نەبێت کە گوێی نەدایەو خۆی بەگەورە زانی وەلە بێ بڕوایان بوو.

دەی سا ئەبێ ئەو کەسە حاڵی چۆن بێ کە سەجدە بۆ خوا نابات و سەرپێچی دەکات؟ لە کاتێکدا خوای گەورە دەفەرموێت: ﴿وَمَا خَلَقۡتُ ٱلۡجِنَّ وَٱلۡإِنسَ إِلَّا لِيَعۡبُدُونِ ﴿٥٦﴾﴾ **الذاريات/٥٦**

واتە: وە من جنۆکە و ئادەمیزادم تەنها بۆ ئەوە دروست کردووە کە بەندایەتی من بکەن.

وە دەفەرموێت: ﴿قُل لِّعِبَادِيَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ يُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُنفِقُواْ مِمَّا رَزَقۡنَٰهُمۡ سِرّٗا وَعَلَانِيَةٗ مِّن قَبۡلِ أَن يَأۡتِيَ يَوۡمٞ لَّا بَيۡعٞ فِيهِ وَلَا خِلَٰلٌ ﴿٣١﴾﴾ **ابراهيم/٣١.**

واتە: ئەی موحەممەد(ﷺ) بڵێ بەو بەندانەم کە بڕوایان هێناوە بەڕێکی نوێژەکان بکەن و لەوەی پێمان داوون ببەخشن بەنهێنی و ئاشکرا لەپێش ئەوەی کە ڕۆژێك بێت نە کڕین و فرۆشتنی تێدایە و نە دۆستایەتی.

وەعومەری کوری خەتتاب (ڕەزای خوای لێ بێت) کاتێ هۆشی هاتەوە دوای ئەوەی خەنجەرەکەیان لێ دا

كە پێوەی کۆچی دواییی کرد، فەرمووی: ئایا خەڵکی نوێژیان کرد؟ ووتیان: بەڵێ، فەرمووی: (لاحظ فی الأسلام لمن ترك الصلاة). واتە: بەشی نیە لەئیسلامەتی ئەو کەسەی واز لەنوێژ دەهێنێت .

وەهاوەڵـــەکانی پێغەمبـــەر(ﷺ) نـــەکردنی هـــیچ کردەوەیەکیان بەکوفر نەدەزانی جگە لەنوێژ. ئەوەتا ابن مسعودرضي الله عنه دەفەرموێت: (من ترك الصلاة فلا دین له).

واتە: ئەوەی واز لەنوێژ دێنێ دینی نیەیە .

وەابو الدرداءرضي الله عنه دەفەرموێ: (لاایمان لمن لاصلاة له)

واتە: ئەوەی نوێژ نەکات ئیمانی نیەیە .

وە الحـــافظ المنـــذری دەفـــەرموێ: (کۆمـــەڵێك ڕا لـــە هـــاوەڵان هەیـــە لەســـەر بـــەکافر زانینـــی ئەوکەســـەی واز لەنوێـــژ ەکـــەی دێنـــی تـــا هـــەموو کاتەکـــەی دەڕوا) لەوانـــە: (عومەری کوڕی خـەتتاب و أبـوهریرە و عبـداللە ی کـوڕی مەسـعود وعبـد اللە ی کـوڕی عبـاس و مـەعاذی کـوڕی جەبـــەل و جـــابری کـــوڕی عبـــداللە وأبـــو الـــدرداء و

عبدالرحمن بن عوف و غەیری ئەمان (ڕەزای خوایان لیٚبیٚت) .

وابن القیم(ڕەحمەتی خوای لیٚ بیٚت) دەفەرمویٚ: (وە لە هاوەڵانەوە نەهاتووە بەپیٚچەوانەی ئەمە) وە وتەیەکی ئیمام أحمد هەیە کە هەرکەسیٚ بانگ بکریٚت بۆ نویٚژ لەکاتی خۆیداو بڵیٚ نویٚژ ناکەم و خۆی لیٚ بیٚ ئاگا بکات تا دەفەوتیٚ واجبە بکوژریٚ، واتە لە دەوڵەتی ئیسلامیدا.

وەلەم زەمانەدا فتوا دراوە لەسەر مورتەدی نویٚژنەکەرو کوژرانیو جیاکردنەوەی لە هاوسەرە موسڵمانەکەی. دەی چاوەڕیٚی چ چاکەیەك لە نویٚژنەکەر دەکریٚ؟

پیٚغەمبەر(ﷺ) دەفەرمویٚت: (من ترك صلاة العصر فقد حبط عمله). البخاری ..

واتە: ئەوەی وازی لەنویٚژی عەسر هیٚنا کردەوەکانی پوچەڵ دەبنەوە.

دەسا ئەگەر ئەمە حاڵی ئەوکەسە بێت. ئەبێ حاڵی ئەو کەسە چی بێت کە هیچ نوێژێك ناکات و ئەبێ حاڵی چۆن بێت لەو ڕۆژەدا کە لە بەردەم خوای دەستەڵاتداری ئاسمانەکان و زەوی دا ڕادەوەستێنرێت؟

دەسا نوێژ نەکەر مەخەڵەتێ بەو تەمەنەکەمەی کە هەتە یان بە گەنجێتی یەکەت چونکە مردن ڕێگەت پێ دەگرێ ئەگەر چی تە مەنت درێژە بخایەنێ. وە وەك ئەو کەسە مەبە کە ناتوانێ سەرپێچی ئارەزووی خۆی بکات و لەسەر سەختی خۆی بەردەوامەو نایەوێ ئایەتەکانی خوا ببیستێ و بەردەوامە لەسەر یاخی بوون هەروەك ئەوەی گوێی لێ نەبوبێ:

﴿وَيۡلٞ لِّكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٖ ٧ يَسۡمَعُ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ تُتۡلَىٰ عَلَيۡهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسۡتَكۡبِرٗا كَأَن لَّمۡ يَسۡمَعۡهَاۖ فَبَشِّرۡهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٖ ٨﴾

الجاثية/٧-٨.

واتە: سزاو لەناو چوون بۆ هەموو درۆزنێکی گوناهبار. کە بەڵگەکانی خوا دەبیستێت بۆی دەخوێنرێتەوە لە پاشان (لەسەر کافری) بەردەوامە چونکە خۆبەزل زانە ئەڵێی هەر نەی بیستووە دەی مژدەی پێ بدە بە سزایەکی سەخت.

أنظر: حكم تارك الصلاة.. رسالة مكتبة الغرباء

حوكمی نوێژ نەکەر

خوێنەری ئازیز ، ئەمە دەقی ئەو پرسیارە یە کە ئاراستەی جەنابی شێخ محمد صالح العثیمین کرا (رەحمەتی خوای لێ بێت) لەبارەی نوێژ نەکەرەوە لەگەڵ وەڵامەکەی بەهیوای سوود وەرگرتن:

پرسیار: ئایا پیاو ئەبێ چی بکات ئەگەر فەرمانی بەکەس و کارەکەی کرد کە نوێژ بکەن، بەڵام گوێیان بۆ

نــەگرت، ئایــا لەگەڵیانــدا دەمێنێتــەوە لــەو ماڵــەداو تێکەڵاویان دەکات یان لەماڵ دەچێتە دەرەوە؟

وەڵام: ئەگــەر ئــەو کــەس و کــارەی هــەرگیز نوێــژیان نــەدەکرد ئــەوە بــێ بــاوەڕن، هەڵگــەڕاوەن، دەرچــوون لەئیسـلام و جـائیز نی‌یـە کـە لەماڵـدا بمێنێتـەوە، بـەڵام لەسەری پێویستە کە بانگەوازیان بکات و زۆر بەردەوام دووبـارەی بکاتـەو لێیـان بـەڵکو خـوا ڕێنمونیـان بکـات، چونکە نوێژنەکەر کافرە (پـەنا بـەخوا) بەبەڵگـەی قورئـان و سوننەت و ووتەی هاوەڵان و بۆچوونی ڕاست.

لــە قورئــان دا/ ووتــەی خــوای گــەورە لــەبارەی موشـریکەکانەوە دەفـەرموێ: ﴿فَإِن تَابُواْ وَأَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُاْ ٱلزَّكَوٰةَ فَإِخۡوَٰنُكُمۡ فِي ٱلدِّينِۗ﴾ واتە: **ئینجا ئەگەر** پەشیمان بوونەوە و نوێـژیان بـەجێ هێنـا و زەکاتیـان دا ئـەوە براتـانن لـە ئاییندا.... مـەفهومی ئایەتەکـە ئـەوە دەگەیـەنی کـە ئەگـەر وانەکـەن ئـەوا براتـان نـین، وەنـەفی

برایەتی دینی ناکەین بەهۆی یاخی بوون و تاوان ئەگەر چی گەورەش بێ، بەڵام نەفی دەکەین لەکاتی دەرچوون لە ئیسلام.

لەسوننەت دا / فەرموودەی پێغەمبەر(ﷺ): (بين الرجل وبين الكفر والشرك ترك الصلاة) کە چەسپاوەو لە صەحیحی موسلیم دا هاتووە.

وەفەرموودەیەکی تر لە بورەیدەوە (ڕەزای خوای لیٚبێ) کە لە (سونەن) دا هاتووە: (العهد الذی بيننا وبينهم الصلاة فمن تركها فقد كفر).

واتە: ئەو پەیمان و جیاوازییەی لەنێوان ئێمەو بێ بڕواکاندایە نوێژە هەرکەس وازی لیٚ بێنێت کافر بووە.

لەووتەی هاوەڵاندا/ پێشەوای ئیمانداران عومەر (ڕەزای خوای لیٚبیت) فەرموویەتی: (لاحظَّ فی الإسلام لمن ترك الصلاة) وە (الحَظ) واتە: بەش و نسیب، لێرەدا

بــه (نَكــِّرَة) هــاتووه بــەبێ ألــف و لام لــه ڕێــڕەوه نەفیيەكەيەوه.

كەواته گشتیيەو نەكەم نەزۆر بەشی ذیيه لەئيسلام دا ئەوكەسەی واز له نوێژ بێنێ.

وه عبـد الله ی كـوڕی شـفيق دەفـەرموێ: هـاوەڵانی پێغەمبەر(ﷺ) هيچ شتێكيان نه دەبينی له كردوەكاندا كه نەكردنی كوفر بيت جگه لەنوێژ.

لەلايەنی بۆچوونی ڕاستيشەوه/ ئەوترێ: ئايا ئەچێته ئەقڵــەوه كــه پياوێــك بەئەنــدازەی مثقــالــه زەرەيــەك لەخــەردەل لــەئيمان لــەدڵی دا بێــت وگــەورەيی نوێــژو گرنگێتــی لەلايــەن خــواوه پــێی بزانــێ و پاشــان پارێزگاری نەكردنی بكات؟

ئەمــه شــتێكه ناگونجــێ، وەكاتــێ كۆڵيمــەوه لــەو بەڵگانەی كەئەوانەی پێيان وايه نوێژ نەكەر كافر نابێ دەيكەنه بەڵگه، بينيم كه ئەو بەڵگانه له چوار شت تێ ناپەڕێت:

١- یان ئەوەتا ئەصلەن بەڵگەی لەسەر نیە.

٢-یان بەسراوەتەوە بەوەسفێکەوە کە لەو کاتەدا نوێژ نەکات هیچی لەسەر نیە.

٣-یان ئەو بەڵگەیە بەسراوەتەوە بەحاڵەتێکەوە کە ئەبێتە عوزر بۆ کەسێك ئەو نوێژە تەرك بکات.

٤- یان ئەوەتا گشتیەو بە فەرموودەکانی کافر بوونی نوێژ نەکەر تایبەت کراوە.

وەئەگەر ڕوون بوویەوە کە نوێژ نەکەر کافرە ئەوا حوکمەکانی هەڵگەڕاوە(مرتد)ی بەسەردا ڕیز دەبێ، وە لە دەقەکاندا نەهاتووە کە نوێژ نەکەر ئیمانداره یان ئەچێتە بەهەشتەوە یان ڕزگاری ئەبێ لە ئاگر یان لەم شتانەی کە بیانومان بۆ درووست بکات تا تەئویلی ئەو کوفرە بکەین کە ئەدرێ بەسەر نوێژ نەکەردا و بڵێین: ئەو کوفرەی نیعمەتە یان کوفرێکی بچووکە..

وه لهو حوكمانهش:

یهکهم: دروست نییه که ژنی بدرێتێ وهئهگهر عهقدی بۆ بهسترا له کاتێکدا نوێژی نهدهکرد ئهوا نیکاحهکهی بهتاڵهو دانامهزرێ و ژنهکه بۆی حهڵاڵ نییه، بهپێی ووتهی خوای گهوره لهبارهی ئافرهتە کۆچەریەکانەوە:

﴿...فَإِنۡ عَلِمۡتُمُوهُنَّ مُؤۡمِنَٰتٖ فَلَا تَرۡجِعُوهُنَّ إِلَى ٱلۡكُفَّارِۖ لَا هُنَّ حِلّٞ لَّهُمۡ وَلَا هُمۡ يَحِلُّونَ لَهُنَّۖ...﴾ الممتحنة/١٠

واته: ....ئینجا ئهگهر زانیتان ئهو (ئافرهتانه) باوهڕدارن ئهوه مهیانگێڕنهوه بۆ لای (مێردە) بێ بڕواکانیان نه ئهو ئافرهتانه حهڵاڵن بۆ ئهو مێرده بێ بڕوایانه وه نه ئهو مێردانهش بۆ ئهو ئافرهتانه حهڵاڵن.....

دووهم : وه ئهگهر نوێژی تهرك كرد لهدوای بهستنی عوقدهکه بۆی، ئهوا نیکاحهکهی ههڵدهوهشێتهوهو ئافرهتهکه بۆی حهڵاڵ نابێ .. بهپێی ئهو ئایهتهی لهپێشهوه باسمان کرد، لهسهر ڕوونکرنهوهی زانراو

لـەلای ئـەهلی عـیلم لـەنێوان ئـەوەی کـە ئەمـە پـێش چوونەلای خێزانەکەی بێت یان دوای ئەوە بێت.

سـێیەم: ئـەم پیـاوەی کـە نوێـژ ناکـات ئەگـەر گیانلەبـەرێکی سـەربڕی ئـەوا سـەربڕاوی نـاخورێ لەبەرچی؟ لەبەر ئەوەی حەرامە، وە ئەگەر جولەکە یان گاور سەری ببڕێ ئەوە حەڵاڵە بۆ ئێمە کە بیخۆین (پەنا بـەخوا) کەواتـە سـەربڕاوی دەسـتی ئـەم پـیس تـرە لەسەربڕاوی گاورو جولەکە.

چوارەم: حەڵاڵ نییە کە بچێتە ناو مەککە وە یان سنووری حەرەمەکەی بەپێی وتەی خوای گەورە:

﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِنَّمَا ٱلۡمُشۡرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقۡرَبُواْ ٱلۡمَسۡجِدَ ٱلۡحَرَامَ بَعۡدَ عَامِهِمۡ هَـٰذَاۚ وَإِنۡ خِفۡتُمۡ عَيۡلَةً فَسَوۡفَ يُغۡنِيكُمُ ٱللَّهُ مِن فَضۡلِهِۦٓ إِن شَآءَۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٨﴾﴾. التوبة/٢٨

واتە: ئەی ئەوانەی کە بڕواتان هێناوە بێگومان هاوبەش ڕەوا دەران پیسن کەواتە با نزیکی مزگەوتی بەڕێز نەکەونەوە پاش ئەمساڵەیان وە ئەگەر لە نەبوونی ترسان ئەوە لەمەو پاش خوا دەوڵەمەندتان دەکات لە چاکە و بەهرەی خۆی ئەگەر ویستی بەڕاستی خوا زانای کاردروستە.

<u>**پێنجەم:**</u> ئەگەر یەکێك لەنزیکەکانی مردن ئەوە بەش و مافی نی‌یە لەمیراتەکەیدا، خۆ ئەگەر پیاوێك مردوو کوڕێکی نوێژ نەکەر ی هەبوو (واتە: پیاوەکە نوێژ ئەکات و کوڕەکەی نوێژ ناکات) وەئامۆزایەکی دووری بەجێ هێشت، کامیان میراتی بەرئەکەوێ؟ ئامۆزا دوورەکەی بەری ئەکەوێ بەڵام کوڕەکەی بەری ناکەوێ بەپێی فەرموودەی پێغەمبەر (ﷺ): (لایرث المسلم الکافر ولاالکافر المسلم). متفق علیه...

واتە: نە موسڵمان میراتی کافر دەگرێ و نەکافر میراتی موسڵمان دەگرێ.

وه بەپێی فەرموودەی: (الحقوا الفرائض بأهلها، فما بقي فلأولى رجل ذكر). متفق عليه. وەئەمەش نموونەیەکە ئەچەسپێ بەسەر هەموو میراتگراندا.

<u>**شەشەم:**</u> ئەگەر مرد ناشۆرێو کفن ناکرێ و نوێژی لەسەر ناکرێ و لەگەڵ موسڵماناندا نانێژرێ. ئەی باشە چی لێ دەکەین؟ دەری دەکەین بەرەو بیابانێك و چاڵی بۆ هەڵدەکەنین و بە جلەکانیەوە لەوێ دەینێژین، لەبەر ئەوەی ڕێزی نی‌یە، وەلە سەر ئەمەشەوە حەڵاڵ نی‌یە بۆ کەسێك کە مردوویەکی لەلادا مرد و ئەیزانی کە نوێژنەکەر بووە کە بیهێنێ بۆ موسڵمانان تا نوێژی لەسەر بکەن.

<u>**حەوتەم:**</u> ئەم کەسە لە ڕۆژی دوایی دا لەگەڵ فیرعەون و هامان و قارون و ئوبەی کوڕی خەلەف دا حەشر دەکرێت کە پێشەوای کافران بون _ پەنا بەخوا _ وەناچێتە بەهەشتەوە و حەڵاڵ نی‌یە بۆ هیچ کەسێك لەکەس کاری

كە بۆی بپارێنەوە بەبەزەیی و لیّ خۆشبوون، لەبەر ئەوەی کافرەو موستەحەقی نیەیە بەپێی ووتەی خوا گەورە:

﴿مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَن يَسْتَغْفِرُواْ لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوٓاْ أُوْلِي قُرْبَىٰ مِنۢ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَٰبُ ٱلْجَحِيمِ ١١٣﴾ (التوبة:١١٣).

واتە: ڕەواو شایستە نی یە بۆ پێغەمبەر و باوەڕداران کە داوای لێبوردن بکەن بۆ هاوبەش پەیداکەران با خزمی نزیکیشیان بن لە پاش ئەوەی کە بۆیان دەرکەوتووە کە بێگومان ئەو (هاوبەش دانەرانە) هاوەڵ و پێڕی دۆزەخن.

کەواتە براکانم مەسەلەکە یەکجار ترسناکە، وەبەداخەوە هەندێك لەخەڵکی بەبچووکی تەماشای ئەمە دەکەن و کەسێك لەماڵەکەدا جێ دەکەنەوە کە نوێژ ناکات و و ئەمەش دروست نیەیە.

ئەمە حوکمی ئەو کەسەیە کە نوێژ تەرك دەکات ئەگەر پیاو بێت یان ئافرەت، ئەی ئەو کەسەی نوێژت واز لێ هێناوە: یان کەمتەرخەمیت کردووە تیایدا، فریای ئەو تەمەنەت بکەوە کە ماوتە بەکردەوەی چاك. بەڕاستی نازانی چەندی تر لە تەمەنت ماوە، ئایا چەند مانگێك یان چەند ڕۆژێ یان چەند سەعاتێك، عیلمی لای خوایە و هەردەم وتەی خوای گەورەت بیر بێت کە دەفەرموێ:

﴿إِنَّهُۥ مَن يَأْتِ رَبَّهُۥ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُۥ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ ﴿٧٤﴾﴾ (طه :٧٤)

واتە: بەڕاستی هەرکەسێ بگەڕێتەوە لای پەروەردگاری بە تاوانباری ئەوە بێگومان دۆزەخ جێگایەتی نە دەمرێ تێیدا نە دەژی بە ئاسوودەیی.

﴿فَأَمَّا مَن طَغَىٰ ﴿٣٧﴾ وَءَاثَرَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا ﴿٣٨﴾ فَإِنَّ ٱلْجَحِيمَ هِيَ ٱلْمَأْوَىٰ ﴿٣٩﴾ النازعات/٣٧-٣٩

واتە: لەو ڕۆژەدا چاکە و خراپە بەپێ ی کردەوە دابەش دەکرێ ئینجا ئەو کەسەی سەر کەش بووبێ. وە ژیانی دنیای هەڵبژاردبێ. ئەوە بێگومان دۆزەخ جێگایەتی.

خوا موەفەقمان بکات بۆ هەموو خێرو ڕزگار بونێ: و خوای گەورە ڕۆژانی تەمەنت خۆش بەخت وکامەران کات لەژێر سێبەری بەرنامەکەی خۆیدا بەعیلم و کردەوە و بانگەواز ... والله أعلم...

وصلى الله على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين

محمد بن صالح العثيمين.....حكم تارك الصلاة

مانای ئایەتەکان وەرگیراوە لە کتێبی: (پوختەی تەفسیری قورئان) مامۆستا محمد مەلا صالح بامۆکی

تێبینی یەکی گرنگ

بەلای هەندێك لە زانایانەوە وایە کەوا (نوێژ نەکەر) کافر نابیٚو لە بازنەی ئیسلام دەرناچیٚو حوکمی هەڵگەڕاوە (مرتد)ی بەسەردا نادرێت ئەگەر لە بەر تەمبەڵی نوێژ نەکات، هەتا بەدڵ ئینکاری واجبێتی نوێژ دەکات و بە درۆی دەخاتەوەو بیٚ بڕوا دەبێت پێی، بەلاٚم ئەم قسەیە بەلای زۆرێك لە زانایانی سەلەفەوە ڕەت دراوەتەوە بە پێی زۆرێك لە (بەڵگەو ئیجماع) کە بەکورتی باسی دەکەین تا ئەو کەمە تەمەی هەیەو دروست کراوە ڕۆشن بێتەوە:-

١- پاش ئەو هەموو دەقە ڕاستەوخۆیانەی لە (فەرمودەی صحیح)دا هاتووە، هاوەلاٚنیش ئەم کارەیان (واتە نوێژ نەکردن) بە کوفر داناوە، (عبداللەی کوڕی شقیق العقیلی)(ڕەحمەتی خوای لیٚ بێت) دەفەرمویٚ: (هاوەڵەکانی پێغەمبەر(ﷺ) نەکردن و وازهێنان لە هیچ

کارێکیان بە کوفر دانەدەنا جگە لە نوێژ). صحيح الترغيب والترهيب(٥٧٠) وقال الترمذي: إسناده حسن.

(وە ئەبوو هورەیرەش ﷺ هەمان قسەی فەرمووە). قال عبدالعزيز بن محمد: أن هذا الاثر أخرجه الحاكم(٧/١)و قال الذهبي: إسناده صالح).

وە مادام بێ عوزر نەبێت وازهێنان لە یەك نوێژیش بە ئەنقەست هەتا کاتەکەی دەڕوات کوفرەو پێویستە تەوبەی لێ بکرێت، (محمدی کوڕی نصری المروزی) دەفەرموێت: (بیستم لە ئیسحاقی کوڕی راهویە)ی پێشەوای ناودار کە دەیفەرموو: (لە (ﷺ) بە صەحیحی هاتووە کەوا نوێژ نەکەر کافرە، هەربەم جۆرەش ڕای ئەهلی (عیلم) دوای (ﷺ) وابووە کەوا ئەو کەسەی واز لە نوێژ دێنێت بە ئەنقەست و بێ عوزر هەتا کاتەکەی بەسەر دەچێت کافرە).صحيح الترغيب والترهيب(٢٣٠).

٢- ئینکاری کردنی هەر واجبێك لە واجبەکان بە گشتی (با کەسەکە بە کردەوەش ئەنجامی بدات) کوفرە، وە

ئەمەش تایبەت نیە بە نوێـژەوەو بەس، ئەگـەر مەبەست پێی ئینکاری کردنی بوایە ئەوا (نوێـژ) تایبـەت نـەدەکرا بـە کـافر بـوونی ئـەو کەسـەی وازی لـیٚ دیٚنـیٚ، پاشـان ئینکـاری کـردن مـەرج نیـە بۆ کـوفر هـەروەك لـە حـوکمی جنێـودان بـە خـواو پێغەمبـەردا(ﷺ) بـە ئاشـکرایی دەردەکـەوێت. وە ئـەم قسـەیەش کـە دەوترێـت: (دەبێـت بەدڵ ئینکاری واجبێتی نوێژ بکات ئەوجا کـافر دەبێـت) زیـاتر(مورجیئـە) گومڕاکـان دەیکـەن و ئـەوان بڵاویـان کـردەوە کـە پێیـان وایـە: (ئیمـان تـەنها بریتیـیە لـە بڕوابوون لە دڵ داو ووتـن بە زوبان. ئیتر کردار بەشێك نیە لە ئیمان بەڵکو بۆ تەواوێتی ئیمانە!! کە ئەمەش زۆر کەسی لە خشتە بردووە).

شێخی ئیسلام(إبن تیمیه)(رەحمەتی خوای لیٚ بێت) دەفەرموێت: (زانراوە کەوا پشت کردن (التولی) بریتی نیە لە بەدرۆ خستنەوە (التکذیب)و مانای بە درۆخستنەوە ناگەیەنێت. بەڵکو (التولی) مەبەست پێی

پشت کردنە لە تاعەت، چونکە لەسەر خەڵکی پێوستە کەوا پێغەمبەری خوا(ﷺ) بەڕاست دابنێن و بڕوای پێ بهێنن لەو شتانەی کە هەواڵی پێداوەو پێویستە گوێڕایەڵی فەرمانەکانی بن، وە پێچەوانەی بە ڕاست دانان(**التصديق**) بریتیە لە بەدرۆ خستنەوە (**التكذيب**).

وە دژی گوێڕایەڵی (**الطاعة**) بریتیە لە پشت تێکردن (**التولي**). هەر بۆیە خوای گەورە دەفەرموێت:

(فَلَا صَدَّقَ وَلَا صَلَّىٰ ﴿٣١﴾ وَلَٰكِن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿٣٢﴾). القيامة/٣١-٣٢

واتە: جا (کافر) نە بڕوای هێناو نە نوێژی کرد. بەڵکو ئاینی بەدرۆ دەزانی و پشتی تێ دەکرد.

وە دەفەرموێت: (وَيَقُولُونَ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَبِٱلرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّىٰ فَرِيقٌ مِّنْهُم مِّنۢ بَعْدِ ذَٰلِكَ ۚ وَمَآ أُو۟لَٰٓئِكَ بِٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾). النور/٤٧

واتە: وە ئەوانە دەڵێن بڕوامان هێناوە بەخواو بە پێغەمبەر و گوێڕایەڵیمان کردووە پاشان کۆمەڵێك لەوان پشتی تێ دەکەن لە پاش ئەوەی (ووتیان بڕوامان هێناوە) وە ئەوانە (لەڕاستیدا) ئیماندار نین.

کە لێرەدا نەفی ئیمان دەکات لەو کەسەی کە پشت هەڵدەکات لە ئەنجامدانی کردەوەی چاك ئەگەرچی بە ووتەش بیلێ). (الفتاوى(٧/١٤٢)، الايمان(١٢٨،١٢٧).

بەڵام جیاوازی هەیە لە نێوان پشت هەڵکردنی تەواوو ڕەهاو ڕەهای پشت هەڵکردن، چونکە (یەکەم) کافربوونە وەك وازهێنان لە خودی کردارەکە وەك نوێژو ڕۆژوو.... وە(دووەم) لە ئیمان کەم دەکات.

٣- پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموێت: (من ترك صلاة العصر فقد حبط عمله). رواه البخاري

واتە: هەرکەسێك وازی لە کردنی نوێژی عەسر هێنا ئەوا کردەوەکانی هەڵدەوەشێنەوە

وه دەفەرمویْت(ﷺ):(من ترك ثلاث جُمُعات من غير عذر كُتب من المنافقين). صحيح الترغيب والترهيب(٧٣١) وفي رواية: (...فقد نبذ الاسلام وراء ظهره). صحيح الترغيب والترهيب(٧٣٥).

واتە: هەر كەسیْك سیٚ جومعە بەبیٚ عوزر بفەوتیْنیٚ لە دوو ڕووەكان دەنوسریْت، یان ئیسلامەتی لە پشتی‌یەوە فڕیْداوە.

وه دەفەرمویْت(ﷺ): (من أدركه الاذان في المسجد ثم خرج لم يخرُج لحاجةٍ وهو لايريدَ الرجعة فهو منافق). صحيح الترغيب والترهيب(٢٥٩).

واتە: هەركەسیْك لە مزگەوتدا بیْت كە بانگ دەدریْت بۆ نویْژو پاشان لە مزگەوت دەرچیْتە دەرەوەو كاری پیْویستی نەبیْت و مەبەستی گەڕانەوەی نەبیْت ئەوە دووڕووە.

وە إبن عمر(ڕەزای خوای لێ بێت) دەفەرموێت: (كُنّا إذا فقدنا الرجل في الفجر والعشاء أسأنا به الظَّنّ). صحيح الترغيب والترهيب(٤١٤).

واتە: ئێمەی هاوەڵان ئەگەر پیاوێكمان بزانیایە كە نایەت بۆ نوێژی بەیانیو عیشا بەجەماعەت ئەوا گومانی دووڕوویمان پێ دەبرد.

عن ابن مسعود عن النبي(ﷺ) قال: (أمر بعبد من عباد الله أن يضرب في قبره مائة جلدة، فلم يزل يسأل الله ويدعوه حتى صارت واحدة، فامتلأ قبره عليه نارا، فلما ارتفع عنه أفاق فقال: علام جلدتموي؟ قالوا: إنك صليت صلاة بغير طهور، ومررت على مظلوم فلم تنصره). رواه الطحاوي في شرح مشكل الآثار ٢١٢/٨ (٣١٨٥) وهو حديث حسن.

واتە: فەرمان درا بەسەر بەندەیەك لە بەندەكانی خوادا كە لە ناو گۆڕەكەیدا سەد داری لێ بدرێت، ئەویش بەردەوام لە خوا پاڕایەوەو كڕوزایەوە هەتا بۆیان سووك كردو كریان بە یەك دانە، بە لێدانی ئەو جەلدەیە هەموو

گۆڕەکەی پڕ بوو لە ئاگر، کاتیٚ هۆشی هاتەوە ووتی: لەسەر چ تاوانێك لێتان دام؟ مەلائیکەتەکان فەرمویان: تۆ یەك نوێژت کردووە بە بیٚ دەست نوێژ، وە بەلای ستەم لیٚکراوێکدا تێپەڕیت سەرت نەخست..

دەسا برای خۆم! کەسێك نوێژی عەسر بفەوتێنیٚ کردەوەکانی پوچەڵ ببنەوەو بە فەوتاندنی نوێژی جومعەی سیٚ جومعە بەبیٚ عوزر بە مونافیق حساب بکرێت و ئیسلامەتی لە پشتیەوە فڕیٚ دابێت و مۆری دووڕوویی بدرێت لە دڵیو کەسێك کاتی بانگ لە مزگەوت دەرچێتە دەرەوە بە بیٚ هۆ منافیق بێت و تەمبەڵی کردن لە نوێژی جەماعەتی بەیانیو عیشادا ببێتە هۆی تاوانبارکردنت بە مونافقێتی، وە ئەنجامدانی یەك نوێژ بە بیٚ دەست نوێژ ئەوە سزاکەی بێت..، ئاخۆ دەبێت حاڵی ئەو کەسە چۆن بێت کە لە تەمەنیدا نوێژێکی نەکردووەو سەجدەیەکی بۆ خوای گەورە نەبردووە، بێگومان ئەو کەسە کافرترو مونافیق ترو هەڵگەڕاوە ترە لە دین ئەگەر

چی به زوبانیشی بانگەشەی غەیری ئەمە بکات، چونکە بەر زۆر فەرمووده دەکەوێت لەوانە:

١- (ليس بين العبد وبين الكفر الا ترك الصلاة). رواه النسائي وغيره، صحيح الترغيب والترهيب(٥٦٣)

٢- (بين الكفر والايمان ترك الصلاة). رواه الترمذي، هەمان سەرچاوەی پێشوو.

٣-(العهد الذى بيننا وبينهم الصلاة فمن تركها فقد كفر). رواه أحمد وأبوداود والنسائي والترمذي وغيرهم، صحيح الترغيب(٥٦٤).

٤-(بين العبد وبين الكفر والايمان الصلاة، فإذا تركها فقد أشرك). رواه الطبري، صحيح الترغيب(٥٦٥)،

دیارە ئەم شیرکەش (بە لای هەندێك لە زانایانەوە) بریتی‌یە لە شیرکی گەورە. چونکە هیچ قەرینەیەك نی‌یە بیکات بە بچووك...والله أعلم

٤- لەبەر ئەو بەڵگەو ئیجماعانەی سەرەوە بۆ زیاتر ڕوونکردنەوە گوێ بگرە لە شیخی ئیسلام (أبن تیمیە)(ڕەحمەتی خوای لێ بێت) دەفەرموێت: (وأكثر

السلف على أنه يقتل كافراً وهذا كله مع الاقرار بوجوبها). (الفتاوى(٣٠٨/٢٨).

واته: زۆربەی سەلەف لەسەر ئەو ڕایەن کەوا (نوێژنەکەر) بە بێ بڕوایی دەکوژرێ، ئەمە لەگەڵ ئەوەشدا کە ئەگەرچی دانیش بنێ بە واجبێتییەکەیدا.

وە دەفەرموێت: (متى امتنع الرجل من الصلاة حتى يقتل لم يكن في الباطن مقراً بوجوبها، ولا ملتزمها، و هذا كافر بإتفاق المسلمين، كما استفاضت الآثار عن الصحابة بكفر هذا ودلت عليه النصوص الصحيحة). الفتاوي (٤٨/٢٢)

واته: هەرکاتێك کەسێك وازی لە نوێژ هێناو نەگەڕایەوەو ملی نەدا هەتا وای لێ هات لەسەر ئەوە بکوژرێ، ئەوە لە ناخیدا بڕوای بە واجبێتی یەکەی نەبووەو بەکرداریش نەیکردووە، ئەم کەسەش کافرە بەیەکدەنگی موسڵمانان هەروەکو بەڵگەی زۆریش لە هاوەڵانەوە هاتووە لەسەر کافرێتی ئەم کەسانەو دەقی بەڵگەی صەحیحیش ئاماژەی بۆ دەکات.

وە إبن حـەزمیش (ڕەحمـەتی خـوای لێ بێـت) هـەمان ڕای هەیە/ المحلی (١٥٢/٢).

* زۆر کـەس هەنـدێك فـەرموودە دەکاتـە بەڵگـە بـۆ خـۆ دزینـەوە لـەم کۆڵەکـە گەورەیـەی ئیسـلام... لەوانـە ئـەو فەرمودانەی باس لـەوە دەکات کـە هەرکـەس بڵێت: (لا الـه الا الله) دەچێتە بەهەشتەوە.. بێ ئاگا لەوەی (لا اله الا الله) مـەرجی خـۆی هەیـە، وەك شـێخ حەسـەنی بەصـری فـەرمووی: ڕاسـتە ئـەو ووشـەیە کلیلـی دەرگـای بەهەشـتە بەڵام هەموو کلیلێك دانی هەیەو دانەکانی ئەم کلیلـەش بـە جێ گەیاندنی مەرجەکانێتی. وە یـەکێك لـە مەرجەکانیش کارکردنە بە داواکاریەکانی ئەم ووشەیە.

لە کۆتایی‌دا لە خوای گەورە داواکارین ڕێنمایمان بکات بۆ ڕاستە شەقامەکەی ئیسلام و تەوفیقمان بدات کردەوەیەك ئەنجام بدەین کە خۆی لێی ڕازیە.

والله أعلم بالصواب

وصلى الله على نبينا محمد ﷺ و على آله وصحبه وسلم